

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 27 sierpnia 2020 r.

Pozycja 239

POSTANOWIENIE z dnia 20 kwietnia 2020 r. Sygn. akt Ts 166/18

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.C. w sprawie zgodności:

- 1) ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.; dalej: k.k.w.) w zakresie, w jakim „nie przewiduje udzielania pomocy w postaci minimum egzystencjalnego, minimum socjalnego, zabezpieczenia społecznego, pomocy pieniężnej, rzeczowej dla osób pozbawionych wolności, osadzonych w Aresztach Śledczych i Zakładach Karnych”;
- 2) art. 7 § 5 ustawy przywołanej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim „nie przewiduje możliwości odwołania od orzeczenia wydanego w sprawie, a tym samym uniemożliwia rozpoznanie sprawy w dwuinstancyjnym procesie sądowym”;
- 3) art. 114 ustawy przywołanej w punkcie pierwszym w zakresie, w jakim:
 - „ustawodawca nie unormował w żaden sposób gwarancji ustawowych środków pieniężnych na realizację zadań środków materialnych wynikających z normatywnego przepisu art. 114 k.k.w., a tym samym przepis jest iluzoryczny i niemający zastosowania przez odpowiednie organy”,
 - „umożliwia teoretycznie Dyrektorowi przyznanie środków pieniężnych w sposób fakultatywny, czyli dowolny, uznaniowy”,
 - „nie reguluje w sposób przejrzysty i niebudzący wątpliwości ustawowych przesłanek i wymogów do przyznania ubogiej osobie pozbawionej wolności pomocy materialnej i w ten sposób zapewnienie jej minimum egzystencji”,
 - „nie normuje możliwości odwołania się od niekorzystnej decyzji organu orzekającego o środkach pieniężnych, zapomogi wynikającej z art. 114 k.k.w.”

z art. 1, art. 2, art. 7 w związku z art. 2, art. 30 w związku z art. 233 ust. 1, art. 32 ust. 1, art. 40 w związku z art. 41 ust. 4, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2, art. 68 ust. 1, art. 67 ust. 2, art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

1. nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg w zakresie zbadania zgodności art. 114 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.) z art. 1, art. 2, art. 7 w związku z art. 2, art. 30 w związku z art. 233 ust. 1, art. 32 ust. 1, art. 40 w związku z art. 41 ust. 4, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2, art. 68 ust. 1, art. 67 ust. 2, art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
2. odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 8 listopada 2018 r. (data nadania), J.C. (dalej: skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego ustanowionego pełnomocnikiem z urzędu, wystąpił z żądaniem na tle następującego stanu faktycznego.

Skarżący odbywa karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w G.

Pismami z 27 i 28 grudnia 2017 r. skarżący wniósł do Sądu Okręgowego w G. VI Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych (dalej: Sąd Okręgowy) wnioski „o udzielenie mu pomocy materialnej” wraz ze „skargą na odmowy udzielenia zapomogi pieniężnej i opłacenia opłaty skarbowej” wydane przez Dyrektora Aresztu Śledczego w G. oraz zastępcę Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w G.

Sędzia Sądu Okręgowego, pismami z 26 lutego 2018 r. (sygn. akt: [...] oraz [...]) uznał zarzuty skarżącego za bezzasadne. Rozstrzygnięcia te zostały w skardze wskazane jako ostateczne orzeczenia w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji i art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK).

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 23 października 2019 r., skarżący – na podstawie art. 61 ust. 3 u.o.t.p. TK – został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej, na które – dochowując przewidzianego prawem terminu – odpowiedział pismem z 5 listopada 2019 r. (data nadania).

Pismem z 3 grudnia 2019 r. Trybunał, działając na podstawie art. 71 ust. 1 u.o.t.p. TK, zwrócił się do Sądu Okręgowego o przesłanie akt spraw o sygnaturach: [...].

Kwestionowanemu w skardze aktowi prawnemu skarżący zarzucił naruszenie jego konstytucyjnych wolności i praw, ponieważ „uznaje możliwość zaskarżenia decyzji tylko i wyłącznie niezgodnej z prawem, jak również w zakresie, w którym nie określa jasnych przesłanek do objęcia skazanego pomocą rzeczową i materialną, a w konsekwencji nie zapewnia ubogim obywatelom, odbywającym [k]arę pozbawienia wolności minimalnej pomocy materialnej ze strony państwa, nie zapewniając minimum egzystencji, co wprowadza również brak równości obywateli wobec prawa i traktowanie przez władze publiczne”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje.

1. Na podstawie art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p. TK), skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia

ona określonych przez prawo wymagań lub gdy jest oczywiście bezzasadna. Mając na względzie art. 67 ust. 1-2 u.o.t.p. TK Trybunał – co do zasady – związany jest zakresem zaskarżenia wskazanym w skardze konstytucyjnej.

2. Badana skarga spełnia wymagania określone w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK jedynie w zakresie, w jakim kwestionuje konstytucyjność art. 114 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2019 r. poz. 676, ze zm.; dalej: k.k.w.).

2.1. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Natomiast zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna powinna zawierać określenie kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją.

Zarówno art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p. TK precyzują, że przedmiot kontroli w trybie skargi konstytucyjnej stanowi określona treść normatywna, wynikająca (dekodowana) z danego aktu normatywnego zgodnie z przyjętymi w danym systemie prawnym regułami wykładni w zakresie, w jakim stanowi podstawę ostatecznego orzeczenia, wydanego w sprawie objętej wniesioną skargą (zob. K. Wojtyczek, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce*, Warszawa 2013, s. 33). Warunek ten spełniony jest wówczas, gdy kwestionowany w skardze akt normatywny determinuje w sensie normatywnym treść orzeczenia przyjętego za podstawę skargi w tym jego aspekcie, w którym skarżący upatruje naruszenia przysługujących mu praw lub wolności o charakterze konstytucyjnym (postanowienie pełnego składu z 6 lipca 2005 r., sygn. SK 27/04, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 84).

Ostatecznymi orzeczeniami wydanymi w sprawach objętych wniesioną skargą, odmówiono skarżącemu udzielenia zapomogi oraz opłacenia opłaty skarbowej. Z tych względów skarżący zarzucił kwestionowanej ustawie, zwłaszcza jej art. 7 § 5 (błędnie określonego w skardze jako art. 7 ust. 5) oraz art. 114, że nie przewiduje udzielania osadzonym pomocy materialnej, nie gwarantuje im wypłaty środków pieniężnych w większej wysokości, nie określa przesłanek udzielania zapomogi, powodując duży zakres swobody decyzyjnej Dyrektora Aresztu Śledczego w tym zakresie oraz „nie normuje możliwości odwołania się od niekorzystnej decyzji organu orzekającego o środkach pieniężnych”.

2.2. Brzmienie kwestionowanych przepisów jest następujące:

– art. 7 § 5 k.k.w.: „Po rozpoznaniu skargi sąd orzeka o utrzymaniu w mocy, uchyleniu albo zmianie zaskarżonej decyzji; na postanowienie sądu zażalenie nie przysługuje”;

– art. 114 k.k.w.: „Skazanemu, który nie ma możliwości zarobkowania oraz nie posiada niezbędnych środków materialnych, dyrektor zakładu karnego może przyznać miesięczną zapomogę w wysokości do 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników.”

2.3. Kwestionowanemu art. 7 § 5 k.k.w. skarżący zarzucił, że nie przewiduje możliwości odwołania od orzeczenia wydanego w sprawie, a tym samym uniemożliwia rozpoznanie sprawy w dwuinstancyjnym procesie sądowym.

W zakresie, w jakim skarżący kwestionuje konstytucyjność art. 7 § 5 k.k.w., przepis ten nie stanowił podstawy wydania żadnego z orzeczeń wydanych w postępowaniach, w związku z którymi wniesiono badaną skargę konstytucyjną.

Orzeczenia te dotyczyły jedynie odmowy udzielenia skarżącemu zapomogi oraz opłacenia opłaty skarbowej. Nie dotyczyły natomiast prawa skarżącego do wniesienia od nich środka zaskarżenia. Kwestionowany art. 7 § 5 k.k.w. nie stanowił więc podstawy rozstrzygnięcia o dopuszczalności wniesienia danego środka prawnego, a tym samym akty stosowania prawa – wskazane w skardze jako ostateczne orzeczenia – nie rozstrzygały w sposób bezpośredni i osobisty o konstytucyjnym prawie skarżącego do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydawanych w pierwszej instancji, ani o jego prawie do rozpoznania sprawy w postępowaniu dwuinstancyjnym.

2.4. Jedną z podstaw wskazanych w skardze orzeczeń stanowił natomiast art. 114 k.k.w., który dotyczy prawa osadzonych do otrzymywania zapomogi, ponieważ tego prawa dotyczyły wydane w sprawie rozstrzygnięcia.

2.5. Badana skarga nie zawiera także żadnych argumentów przemawiających za niekonstytucyjnością pozostałych przepisów k.k.w. Nie wskazuje także sposobu naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącego przez wydanie ostatecznych rozstrzygnięć na podstawie pozostałych przepisów kwestionowanej ustawy.

3. Badana skarga spełnia wymagania określone w art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK w zakresie badania zgodności z Konstytucją art. 114 k.k.w.

Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p. TK skarga konstytucyjna powinna zawierać wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, i w jaki sposób – zdaniem skarżącego – zostały naruszone.

3.1. Skarżący kwestionuje zgodność przedmiotu kontroli z wieloma wzorcami konstytucyjnymi, przy czym wskazuje wśród z nich takie, z których niewątpliwie wynikają konstytucyjne prawa i wolności. W szczególności skarżący zarzucił naruszenie art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 Konstytucji, które stanowią: „Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. Zakazuje się stosowania kar cielesnych” (art. 40 Konstytucji); „Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny” (art. 41 ust. 4 Konstytucji). Skarżący zarzuca niezgodność przedmiotu kontroli z art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 Konstytucji „w zakresie prawa wynikającego z zakazu stosowania tortur, okrutnego, nieludzkiego, poniżającego traktowania i karania oraz prawa każdej osoby pozbawionej wolności do traktowania w sposób humanitarny”.

Ostateczne rozstrzygnięcia wydane w sprawie skarżącego dotyczyły odmowy udzielenia zapomogi oraz opłacenia opłaty skarbowej. Skarżący wyjaśnił, że odmowa udzielenia mu zapomogi, o której mowa w art. 114 k.k.w. narusza jego konstytucyjną wolność od poniżającego traktowania (art. 40 Konstytucji) i stanowi przejaw niehumanitarnego traktowania osoby pozbawionej wolności (art. 41 ust. 4 Konstytucji). Skarżący nie uzasadnił jednak z jakich względów przepisy – inne niż art. 114 k.k.w. – mogły doprowadzić do naruszenia art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 Konstytucji.

3.2. Skarżący kwestionuje także zgodność przedmiotu kontroli z art. 67 ust. 2 Konstytucji, który stanowi: „Obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa”. Skarżący zarzuca niezgodność przedmiotu kontroli z art. 67 ust. 2 Konstytucji w zakresie prawa do zabezpieczenia społecznego, ponieważ zgodnie z kwestionowaną regulacją, „obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i niemający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formę określa ustawa”.

Skarżący wyjaśnił, że – dotyczący prawa do zapomogi – kwestionowany art. 114 k.k.w., stanowiąc podstawę wydania wskazanych w skardze orzeczeń, doprowadził do naruszenia jego konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego (art. 67 ust. 2 Konstytucji). Skarżący nie uzasadnił jednak z jakich względów przepisy inne niż art. 114 k.k.w. mogły doprowadzić do naruszenia art. 67 ust. 2 Konstytucji.

4. Badana skarga w zakresie, w jakim kwestionuje zgodność art. 114 k.k.w. między innymi z art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 oraz art. 67 ust. 2 Konstytucji, spełnia wymagania przewidziane w ustawie (art. 61 ust. 2 u.o.t.p. TK).

Skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną, ponieważ wskazane rozstrzygnięcia z 26 lutego 2018 r. były ostatecznymi orzeczeniami o wolnościach lub prawach, które – zdaniem skarżącego – zostały naruszone. Oba orzeczenia wydane zostały na podstawie kwestionowanego w skardze art. 114 k.k.w. Przepis ten stanowił podstawę ich wydania w tożsamym zakresie. Został także skonkretyzowany i zindywidualizowany wobec tego samego podmiotu, któremu zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, przysługuje – po spełnieniu określonych warunków – zainicjowanie postępowania w trybie skargi konstytucyjnej.

Skarga przedstawia stan faktyczny sprawy (art. 53 ust. 1 pkt 4 u.o.t.p. TK) oraz argumenty uprawdopodobniające zarzut naruszenia – wskutek zastosowania art. 114 k.k.w. – praw i wolności skarżącego wynikających z art. 40 w związku z art. 41 ust. 4 oraz art. 67 ust. 2 Konstytucji (art. 53 ust. 1 pkt 1-3 u.o.t.p. TK). Nie jest też oczywiście bezzasadna (art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p. TK)

Dochowany został również trzymiesięczny termin wniesienia skargi konstytucyjnej (art. 44 ust. 3 pkt 1 w zw. z art. 77 ust. 1 u.o.t.p. TK). Skarżący udokumentował datę doręczenia obu tych rozstrzygnięć (art. 53 ust. 1 pkt 5 u.o.t.p. TK), od których nie wniesiono nadzwyczajnego środka zaskarżenia (art. 53 ust. 1 pkt 6 u.o.t.p. TK). Skargę konstytucyjną złożył w imieniu skarżącej radca prawny, ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu (art. 44 ust. 1 u.o.t.p. TK).

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na pkt 2 powyższego postanowienia, w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.